

Pohledávky v účetnictví vybraných účetních jednotek

Definice pohledávky

Pohledávka je právo věřitele na plnění od dlužníka a povinnost dlužníka splnit svůj dluh vůči věřiteli. Pro účely účetnictví je stěžejní skutečnost, že pohledávky jsou majetkem účetní jednotky a jsou podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona o účetnictví předmětem účetnictví.

Předpis pohledávky

Okamžik uskutečnění účetního případu ve vztahu k pohledávkám je definován v bodech 6. 3. až 6. 5. ČÚS č. 701 Účty a zásady účtování na účtech (6.3. *Okamžikem uskutečnění účetního případu je zejména den, ve kterém dojde ke splnění dodávky, vzniku závazku nebo dluhu, platbě závazku nebo dluhu, vzniku pohledávky, inkasu pohledávky, postoupení pohledávky, vkladu pohledávky, poskytnutí či přijetí zálohy nebo závdavku, převzetí dluhu, zjištění manka, schodku, přebytku či škody, pohybu majetku uvnitř účetní jednotky a k dalším skutečnostem vyplývajícím z jiných právních předpisů nebo z vnitřních poměrů účetní jednotky, které jsou předmětem účetnictví a které v účetní jednotce nastaly, popř. existují odpovídající listiny (účetní záznamy) týkající se účetních případů (např. bankovní výpisy).*

V účetnictví rozlišujeme pohledávky, které jsou vykazovány v rozvaze (např. pohledávky z transferů, pohledávky za zaměstnanci, pohledávky z obchodních vztahů), a podmíněné pohledávky, které se účtují do podrozvahy a jsou vykazovány v příloze účetní závěrky (pohledávky, jejichž existence je podmíněná minimálně ještě jednou skutečností).

Oceňování pohledávek

Pohledávky se při vzniku oceňují **jmenovitou hodnotou**, při nabytí za úplatu nebo vkladem **pořizovací cenou** a při bezúplatném nabytí **reprodukční pořizovací cenou** nebo **navázáním na výši ocenění** v účetnictví jednotky, která o dané pohledávce naposledy účtovala. **Reálnou hodnotou** se oceňují pohledávky, které účetní jednotka nabyla a určila k obchodování.

Podmíněné pohledávky, které se účtují na podrozvahových účtech, se oceňují v **předpokládané výši**.

Dlouhodobé a krátkodobé pohledávky

U dlouhodobých pohledávek je podle § 19 odst. 8 zákona o účetnictví sjednaná doba splatnosti při vzniku pohledávky delší než 1 rok, ostatní pohledávky jsou považovány za krátkodobé. **U podmíněných pohledávek** se podle § 48 odst. 6 vyhlášky č. 410/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů považuje za krátkodobou podmíněnou pohledávku ta, u níž účetní jednotka předpokládá splnění všech podmínek pro provedení zápisu v hlavní knize v období do jednoho roku včetně, ostatní podmíněné pohledávky se považují za dlouhodobé.

Opravné položky k pohledávkám

Opravné položky k pohledávkám se podle § 65 odst. 6 vyhlášky č. 410/2009 Sb. tvoří ve výši 10 % za každých ukončených devadesát dnů po splatnosti dané pohledávky. Opravné položky se netvoří k pohledávkám uvedeným v § 23 odst. 2 vyhlášky č. 410/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů (výčet pohledávek uveden dále v Přehledu položek rozvahy).

Tvorba a zvýšení opravných položek se účtuje na stranu MD účtu 556 - Tvorba a zúčtování opravných položek se souvztažným zápisem na stranu DAL příslušného syntetického účtu účtové skupiny 14 – Opravné položky k dlouhodobým pohledávkám nebo 19 - Opravné položky ke krátkodobým pohledávkám. Snížení nebo zrušení opravných položek se účtuje na stranu MD příslušného syntetického účtu účtové skupiny 14 nebo 19 se souvztažným zápisem na stranu DAL syntetického účtu 556 – Tvorba a zúčtování opravných položek.

Vyřazení pohledávek

Postupy účtování o vyřazení pohledávek stanoví ČÚS č. 706 Opravné položky a vyřazení pohledávek. V případě, že dojde k zániku pohledávky podle bodů 5. 2. a 5. 3. ČÚS č. 706 (např. upuštění od vymáhání pohledávky), účtuje účetní jednotka na stranu MD účtu 557 - Náklady z vyřazených pohledávek, se souvztažným zápisem na stranu Dal příslušného syntetického účtu pohledávek.

Pokud je k vyřazené pohledávce utvořená opravná položka provede účetní jednotka její zrušení zápisem na účtu účtové skupiny 14 nebo 19 na straně MD – Tvorba a zúčtování opravných položek a syntetickým účtem 556 Tvorba a zúčtování opravných položek na straně DAL. Tento zápis provede účetní jednotka nejpozději do konce příslušného čtvrtletí kalendářního roku.

O pohledávkách, o kterých bylo účtováno podle bodu 5.3. ČÚS č. 706 účtuje účetní jednotka v souladu s § 48 a § 49 písm. c) vyhlášky č. 410/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů zároveň na stranu MD podrozvahového účtu 905 – Vyřazené pohledávky se souvztažným zápisem na stranu DAL podrozvahového účtu 999 – Vyrovnávací účet k podrozvahovým účtům.

Inventarizace pohledávek

Účetní jednotky jsou povinny podle § 6 odst. 3 zákona o účetnictví inventarizovat majetek a závazky podle § 29 a 30 tohoto zákona. Oblast pohledávek, včetně opravných položek k pohledávkám podléhá dokladové inventuře, kdy se porovnává jejich skutečná existence se stavem v účetnictví. V této souvislosti si účetní jednotka stanoví výši ocenění, od které bude prováděno vzájemné odsouhlasení pohledávek s cílem potvrdit existenci a výši pohledávek. Případné zjištěné inventarizační rozdíly je nutné zaúčtovat ještě před sestavením účetní závěrky.

Přehled položek rozvahy – dlouhodobé a krátkodobé pohledávky

Položka rozvahy	Název položky	Obsahové vymezení	Syntetický účet	Tvorba opravné položky
A.IV.1.	Poskytnuté návratné finanční výpomoci dlouhodobé	Obsahuje poskytnuté návratné finanční výpomoci s dobou splatnosti delší než 1 rok	462	ano SÚ 142
A.IV.2.	Dlouhodobé pohledávky z postoupených úvěrů	Obsahuje převzaté pohledávky z úvěrů s dobou splatnosti delší než 1 rok	464	ano SÚ 144
A.IV.3.	Dlouhodobé poskytnuté zálohy	Obsahuje poskytnuté zálohy a závdavky, které budou zúčtovány za více než 1 rok	465	ne
A.IV.4.	Dlouhodobé pohledávky z ručení	Obsahuje u organizačních složek státu a ÚSC pohledávky za dlužníkem k navrácení prostředků po realizaci s dobou splatnosti delší než 1 rok	466	ano SÚ 146

Položka rozvahy	Název položky	Obsahové vymezení	Syntetický účet	Tvorba opravné položky
A.IV.5.	Ostatní dlouhodobé pohledávky	Obsahuje pohledávky se splatností delší než 1 rok, které neobsahují položky A.IV.1. až A.IV.4.	469	ano SÚ 149
A.IV.6.	Dlouhodobé poskytnuté zálohy na transfery		471	ne
B.II.1.	Odběratelé	Obsahuje částky pohledávek za odběrateli mezi odběrateli a dodavateli	311	ano SÚ 194
B.II.2.	Směnky k inkasu	Obsahuje hodnoty směnek cizích přijatých od odběratelů a jiných plátců	312	ano SÚ 191
B.II.3.	Pohledávky za eskontované cenné papíry	Obsahuje částky pohledávek za směnky nebo jiné cenné papíry předané bance k proplacení, a to před dobou jejich splatnosti	313	ne
B.II.4.	Krátkodobé poskytnuté zálohy	Obsahuje částky krátkodobých poskytnutých záloh a závdavků dodavatelům před splněním smlouvy dodavatelem	314	ne
B.II.5.	Jiné pohledávky z hlavní činnosti	Obsahuje zejména pohledávky z titulu pokut, penále a jiných sankcí, místních, správních a soudních poplatků a jiné pohledávky vzniklé v rámci hlavní činnosti účetní jednotky nebo v souvislosti s ní, které nejsou vykázány v některé z položek krátkodobých pohledávek	315	ano SÚ 192
B.II.6.	Poskytnuté návratné finanční výpomoci krátkodobé	Obsahuje krátkodobé návratné finanční výpomoci poskytnuté podle jiných právních předpisů	316	ano SÚ 193
B.II.7.	Krátkodobé pohledávky z postoupených úvěrů		317	ano SÚ 195
B.II.8.	Pohledávky z přerozdělovaných daní	Obsahuje u ÚSC a u SFDI pohledávky vzniklé v souvislosti s rozpočtovým určením daní	319	ne
B.II.9.	Pohledávky za zaměstnanci	Obsahuje zejména částky pohledávek za zaměstnanci z titulu záloh na cestovné, záloh k vyúčtování a uplatnění náhrad	335	ne

Položka rozvahy	Název položky	Obsahové vymezení	Syntetický účet	Tvorba opravné položky
B.II.11.	Zdravotní pojištění	Obsahuje částky pohledávek z titulu zdravotního pojištění podle zákona upravujícího veřejné zdravotní pojištění	337	ne
B.II.12.	Důchodové spoření	Obsahuje částky pohledávek z titulu důchodového spoření podle zákona upravujícího pojistné na důchodové spoření	338	ne
B.II.13.	Daň z příjmů	Obsahuje pohledávky za správcem daně z titulu daně z příjmů	341	ne
B.II.14.	Ostatní daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění	Obsahuje zejména nároky vůči správci daně na vrácení daně za zdaňovací období, např. daň silniční, daň z nemovitých věcí a daň z nabytí nemovitých věcí, dále částky pohledávek z titulu daně z příjmů, jejíž odvod správci daně zajišťuje účetní jednotka jako plátce za daň vybranou od poplatníků nebo sraženou poplatníkům daně, např. zaměstnancům	342	ne
B.II.15.	Daň z přidané hodnoty	Obsahuje pohledávky za správcem daně zejména z titulu nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty	343	ne
B.II.16.	Pohledávky za osobami mimo vybrané vládní instituce	Obsahuje pohledávky za osobami, které nejsou VÚJ, a to z titulu dotací, grantů, příspěvků, subvencí, nenávratných finančních výpomocí, podpor či peněžních darů	344	ne
B.II.17.	Pohledávky za vybranými ústředními vládními institucemi	Obsahuje zejména pohledávky z titulu dotací, grantů, příspěvků, subvencí, dávek, nenávratných finančních výpomocí, podpor či peněžních darů, a to za účetními jednotkami, které jsou organizačními složkami státu, jimi zřízenými příspěvkovými organizacemi a státními fondy	346	ne

Položka rozvahy	Název položky	Obsahové vymezení	Syntetický účet	Tvorba opravné položky
B.II.18.	Pohledávky za vybranými místními vládními institucemi	Obsahuje zejména pohledávky z titulu dotací, grantů, příspěvků, subvencí, dávek, nenávratných finančních výpomocí, podpor či peněžních darů, a to za účetními jednotkami, které jsou kraji, obcemi, DSO, jimi zřízenými příspěvkovými organizacemi a regionálními radami regionů soudržnosti	348	ne
B.II.23.	Krátkodobé pohledávky z ručení	Obsahuje krátkodobé pohledávky za dlužníkem k navrácení prostředků po realizaci ručení	361	ano SÚ 198
B.II.24	Pevné termínované operace a opce	Obsahuje zejména u ÚSC a organizačních složek státu pohledávky z pevných termínovaných operací a opcí	363	ne
B.II.25.	Pohledávky z neukončených finančních operací	Obsahuje pohledávky z neukončených finančních operací, zejména reverzních rep.	369	ne
B.II.26.	Pohledávky z finančního zajištění		365	ne
B.II.27.	Pohledávky z vydaných dluhopisů		367	ne
B.II.28.	Krátkodobé poskytnuté zálohy na transfery		373	ne
B.II.29.	Krátkodobé zprostředkování transferů		375	ne
B.II.30.	Náklady příštích období	Obsahuje částky výdajů běžného účetních období, které budou nákladem v následujících účetních obdobích	381	ne
B.II.31.	Příjmy příštích období	Obsahuje částky výnosů, které souvisejí s běžným účetním obdobím, avšak nebyly dosud vyúčtovány jako pohledávky	385	ne

Položka rozvahy	Název položky	Obsahové vymezení	Syntetický účet	Tvorba opravné položky
B.II.32.	Dohadné účty aktivní	Obsahuje pohledávky ze soukromoprávních vztahů, na základě kterých vznikly nároky, ale není známá skutečná výše plnění nebo je jiným způsobem zpochybnitelná k okamžiku účetního případu. Dále obsahuje ostatní pohledávky, na základě kterých vznikly nároky, ale není známa skutečná nebo je jiným způsobem zpochybnitelná částka.	388	ne
B.II.33.	Ostatní krátkodobé pohledávky		377	ano SÚ 199

V Olomouci: 3. 9. 2021

Zpracoval: kolektiv pracovníků oddělení účetnictví a výkaznictví